

2. GÜNDELİK YAŞAM, İNTERNET VE SOSYAL AĞLAR

Günümüzde internet, sosyal ağlar ve yeni medya araçları sayesinde bireyler eskiye nazaran çok daha süratli ve kolay enformasyona ulaşabilmekte, haberleşebilmekte ve örgütlenebilmektedir. Diğer taraftan ise bireylerin hayatı algılayış tarzı değişmektedir. Birçok zaman insanlar yalnızlaştığını hissetmekte, reel toplumdan koparak sanal cemaatlere geçiş yaşanmaktadır. Kısacası bir yanda interneti ve sanal uzamdaki hayatı çok değerli gelişmeler olarak bulup savunanlar ve diğer yanda da eleştirenler bulunmaktadır. Google'da üst düzey yönetici olan Schmidt ve Cohen, bu konuyu ticari mantıkla ele aldıklarından, internetin gelişimi, toplumun sanal uzamda giderek etkinleşmesini hatta bireylere dair her tür bilginin zaman içerisinde çevrimiçi ağlara aktarılacak olmasını ve tüm denetimin sanal uzama geçmesini inanılmaz olumlu gelişmeler olarak tasvir etmektedirler. İnternet kullanımının hayatı kavrayışımızı değiştireceğine, yeni alışkanlıklar kazanmamıza neden olacağına, yaratıcılığı artıracığına ve zaman içinde online kimliklerimizin fiziksel kimliklerimizin önüne geçeceğine değinmektedirler.

İnternetin geniş kesimlerce benimsenmesi tarihteki en heyecan verici sosyal, kültürel ve siyasi dönüşümlerden birini harekete geçiriyor ve önceki değişim dönemlerinden farklı olarak bu kez sürecin etkileri tamamen küresel. (...)

Vatandaşlar açısından online olmak, fiziksel ve sanal alemlerde çoklu kimliklere sahip olmak demektir. Bıraktıkları izler sonsuza kadar kalacağından, sanal kimlikler pek çok bakımdan bütün diğer kimliklerinde baskın gelecektir.

Gelecekte kimlik vatandaşların en değerli meta haline gelecek ve öncelikle internet üzerinden varlığını ortaya koyacaktır. Online deneyim doğumla birlikte hatta önceden başlayacaktır. (...)

İdeal olan, herkesin yaşamdaki fırsatlarını sınırlamamak için kendi online kimliğini ve sanal yaşamını, erken bir aşamadan itibaren izleyip biçimlendirerek, sıkı biçimde yönetecek öz farkındalığa sahip olmasıdır. Ancak tabii ki bu olanaksızdır (Schmidt ve Cohen, 2014:11-45)

Schmidt ve Cohen'in gurur duyarak resmettiği gündelik yaşam, sanal kimlik kurgusu ve teknoloji olmadan hareket etmenin imkansızlaştığı bir hayat, ne derecede tercih edilmelidir? İnternet günümüz toplumunda insanların hem iş vakitlerini, hem eğlence vakitlerini, hem de boş vakitlerini yoğun bir biçimde kaplayarak gündelik yaşamlarına egemen hale gelmektedir (Başaran, 2005:52).

Funk ise internet dolaylı yeni medya/sosyal medyanın bireyi özne olmaktan uzaklaştırdığını ve nesneleştirdiğini iddia etmektedir. Küresel olanın mikro ölçekte varlık gösterebildiği bir alan olarak yeni medya/sosyal medya ortamında varlık gösteren günümüz bireyi, "nesne olmaya daha yakın duran "ben" odaklı bir temsiliyet ortaya koymaktadır. Bu anlamda ben odaklılık bilinç düzleminde önceliği bir şeye karşı olmaya değil, bir şeyden yana olmaya vermektedir" (Funk'dan aktaran Babacan, 2015:299). İnternet veya sosyal medyada "tepkinin sadece bir tıkla, bir like'la veya bir mesajla ortaya konulabilir olması, pek çok kişinin yalnızca 'modaya uymak' için bu işlemi gerçekleştirmesine neden olmaktadır. Yani pek çok internet aktivisti, aslında neyi, neden desteklediğinin veya neye neden karşı çıktığının bile farkında değiller. Yalnızca belirli günlerde profil fotoğrafını değiştirerek bir şeyleri değiştirebileceğine inananlar, yaralanan vicdanlarını bu şekilde rahatlatarak, tepkileri etkiye dönüşmeden uysallaşmaktadır" (Karagöz, 2013:145). Diğer yandan Burgess (2014), sosyal ağlarda ortaya çıkan yurttaşlık biçimlerinden birisinin de eğlenceli sağduyudan uzak, saçma yurttaşlık (playful /silly citizenship) biçimi olduğunu iddia etmektedir.

Lefebvre ('den aktaran Dağtaş ve Yıldırım), gündelik yaşamın; küreselleşme, devlet, teknik ve teknolojik gelişmeler içerisine yerleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (2015:149). Bu anlamda sosyal ağlar ve internet, gündelik yaşamı dönüştürmüş ve toplumsal yaşamın farklı bir şekilde algılanmasına neden olmuştur. Sosyal ağlar ve internet ortamına erişmemizi sağlayan yeni medya ortamları, bedenün uzantısı haline gelmiştir. Böylece gündelik yaşamda yeni medyanın yoğun şekilde kullanımı; toplumun sosyal ağlar şeklinde tanımlanmasına yol açmıştır. Sosyal paylaşım ağları ise, kendine özgü bir kültür oluşturmuş ve bu kültürün devamlılığına katkı koymuştur (Castells'den aktaran Dağtaş ve Yıldırım, 2015:150).

Babacan ise teknoloji ve kullanımı, teknolojiyi kullanarak sosyal hareketlere katkı koyma biçimleri üzerine çalışmış, geçmiş kuşağın kurduğu ilişki ile günümüz, yeni medya kuşağı olarak adlandırılabilir kuşağın kurduğu ilişki biçiminin oldukça farklı olduğuna değinmiş ve bunun 'zamanın ruhu' ya da diğer adıyla 'kuşaklar arası farklılık' olarak nitelendirmektedir. Atomize olmuş bireysel tepkilerin ortak akıl ve ortak ruhtan yoksunluğu tepkilerin bir anda buharlaşıp gitmesini sağladığını iddia etmektedir (2015:302).

Bakardjieva'nın, internet özel alanı terk etmeden sosyalleşmeye imkan veren bir mecra olmasından hareketle ortaya koyduğu hareketsiz toplumsallaşma (Bakardjieva, 2003:291) kavramı, internet ve sosyalleşme ilişkisini kendi bağlamında değerlendirmesi açısından önemli görülmektedir (Bakardjieva'dan aktaran Sütüoğlu, 2015:127). Bakardjieva'ya göre sanal birliktelik, ya da topluluğun (virtual togetherness/community) her türlü mal ve hizmetin dijital olarak tüketildiği parçalı varoluşun bir mecrası olan internette gerçek birliktelik ve topluluktan pek de farkı kalmamıştır (2003:294). Bennet'in bu konudaki fikri Bakardjieva ile pekişmektedir. Günümüz modern dünyasının biçimlenmesinde; internet, yeni medya ve sosyal ağlar önemli bir rol üstlenmektedir. Tüketim ve medya ürünleri kapitalizm tarafından gündelik yaşamın bir gerekliliği olarak sunulmaktadır. Gündelik yaşam, geç kapitalizm ile birlikte, metalara ve bu metaların tüketimine daha fazla değer vermeye başlamıştır (Benett, 2005:11).

2.1. Sosyal Paylaşım Ağları, Kimlik İnşası ve Hareketsiz Toplumsallaşma

Sosyal paylaşım ağları gündelik yaşamın parçası haline geldiğinden beri, bireyler sosyal ağlar vasıtasıyla iletişim kurmak artık yüz yüze iletişimin yerini hızla almaya başlamıştır.

Günümüzde giderek gündelik yaşamın her alanında yaygın kullanım pratikleri bulan, gündelik yaşam pratiklerini farkında olmasak da- köklü bir şekilde dönüştüren, toplumsal yaşamın birtakım gerekleri nedeniyle kullanım yoğunluğu giderek artan, bedeninin bir uzantısı/parçası haline gelen bilgisayar, İnternet ortamı, cep telefonları, oyun konsolları, *İpodveya* avuçiçi veri bankası kayıtlayıcıları ve iletişimcileri, diğer bir deyişle tüm bu dijital teknolojiler yeni medya başlığı altında toplanabilir (Binark, 2007b:21).

Boyd ve Ellison (2008:211) sosyal medyayı, "sınırları belli bir sistem içerisinde bireylerin kamusal ya da yarı-kamusal profiller oluşturabildikleri diğer kullanıcılardan oluşan bir kullanıcı listesi yaratabildikleri ve sistem içerisinde, hem kendilerinin hem de diğer kullanıcıların bağlantı listelerini görüp aralarında geçişler yapabildikleri web tabanlı hizmetler olarak tanımlanmaktadır".

Yeni medya, kimilerine göre iletişim ve yayıncılık olanakları adına güncel teknolojinin en son aşaması hatta bir tür devrim, kimilerine göre ise yurttaşların ve profesyonellerin bir arada varlık gösterebildikleri kaotik bir küresel platform. Birbirlerine benzeyenlerin ve 'öteki'lerin kolaylıkla karşılaşabildikleri, yeni kimlikler kurgulayabildikleri, yeni kabilelere dahil olabildikleri özgür ve dinamik bir yaşam alanı. Zaman ve mekan sınırlaması olmadan kimi zaman bedensiz, kimi zaman avatarlarla temsil olunan sürekli bir etkileşimin söz konusu olduğu, kimi kez bireysel özgürleşme için kimi kez toplumsal hareketlere dahil olma ve tabandan ses duyurma(k) için kullanılan yeni araçların işlediği bir dünya; her durumda teknoloji dolayımı yeni bir dünya! (Binark, Bayraktutan ve Kepenek, 2012:157)

Sütüoğlu (2015:126) ise sosyal paylaşım ağlarını kendinden önceki sanal mecralardan ayıran en önemli özellikten bahsetmektedir. Söz konusu ortamlardaki kullanıcı kimliğinin anonim kalmamasından ileri geldiğini belirtmektedir. Bu ağların profil oluşturma özellikleriyle kişisel fotoğrafların yüklenebilmesi ve kişisel bilgilerin verilebildiği alanların varlığı sanal mecralardaki kimlik inşasının anonimlikten bilinirliğe doğru evrilmesiyle sonuçlandığını vurgulamaktadır. İnternet sayesinde sunulan göreceli özgür ortamda inşa edilen bir yapı olarak kimlik, sosyal ağlar ise bunu yapmanın stratejik araçları olarak kabul edilebilmektedir. Bu çalışmada, 15-65 yaş üstü insanların sosyal ağlar üzerinden sosyalleşme ve kimlik inşası sürecini hangi kullanım pratiklerine dayandırdığının ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çevirimiçi kimlik inşası bireysel olduğu kadar sosyal bir süreçtir. Bir kullanıcının başka bir kullanıcının profilinde yapmış olduğu yorum veya paylaşım ile kimlik inşası süreci kolektif pratiklerin parçası haline gelmektedir (Boyd, 2014:49). "İnternet teknolojisiyle kimlik, bireylerin üzerine giydirilmiş bir şey olmaktan çıkarak sanal ortamlarda yeniden inşa edilen bir stratejiye" dönüşmüştür (Uğur ve Bilici, 1998:494). Birincisi, bireyin sosyal ağa yüklediği fotoğrafını, kim olduğuna, kim olmak istediğine yönelik işaretler veren bir ifade aracı olarak kullanabilmektedir. İkincisi ise, fotoğraf paylaşımları bireyin arkadaşlarıyla olan toplumsal ilişkilerini sürdürmesine olanak vermekte, beğenilme ve onaylanma isteğiyle birlikte gerçekleştirilen bir edime dönüşmektedir (Şener ve Özkoçak, 2013:123).

Diğer yandan sosyal ağlar aile bireylerinin ve hiyerarşik olarak ast-üst ilişkisi içerisinde olunan kişilerin sosyal ağlarımızda takipçilerimiz veya arkadaşlarımız olarak yer almasının yarattığı baskı demirleşen ilişkilere örnek oluşturmaktadır. Güya arkadaşlarımızı kendimizin belirlediği bir alan. Halbuki toplumsal baskılar yine yeniden sanal mecrada bir şekilde bireyleri sarmalamaktadır. Durna ve Durna(2015:110), "Taşranın Facebook